

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ДЛЯ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Вінницький національний технічний університет;

Анотація

Визначено актуальність педагогічних ідей видатного українського педагога ХХ ст. В. О. Сухомлинського для сучасної освіти, в тому числі вищої. Найбільш затребуваними для вищої школи визначено ідеї гуманістичного виховання, педагогічної майстерності викладача, ключовими ознаками якої є любов і повага до тих, кого навчаєш; високий рівень володіння дисципліною, яку викладаєш, та педагогічними компетентностями; бездоганна мовленнєва культура педагога, закоханість у красу слова. Для вищої технічної освіти актуальним визначено постулат В. О. Сухомлинського про гармонію знань і моральності.

Ключові слова: гуманізм; гуманістичний підхід в освіті; емоційно-естетичне виховання; культура мовлення; педагогічна майстерність; гуманітарна складова технічної освіти.

Abstract

The relevance of pedagogical ideas of the outstanding Ukrainian teacher of the 20th century V.O. Sukhomlinsky for modern education, including higher education is determined. The most demanded for higher education is the idea of humanistic education, teacher's teaching skills, the key signs of which are love and respect for those you teach; a high level of knowledge of the discipline you teach and pedagogical competencies; the perfect language culture of the teacher, the love of the beauty of the word. For higher technical education the postulate of V.O. Sukhomlinsky about the harmony of knowledge and morality is determined.

Keywords: humanism; humanistic approach in education; emotional and aesthetic education; speech culture; pedagogical skill; humanitarian component of technical education.

Модернізація, і ще більше – реформування, що відбуваються в українській освіті, потребують не лише розробки педагогічних інновацій усіх рівнів від окремих методів до системних перетворень. Ці процеси також пов'язані з осмисленням і творчим застосуванням національної педагогічної спадщини. Лише так можна забезпечити тяглість національних педагогічних традицій. Педагогічна спадщина В. Сухомлинського, що пронизана ідеями гуманізму, творчості, моральності, має бути джерелом оновлення української школи в ХХІ ст.

В. Сухомлинський унікально поєднував у собі різні професійні іпостасі: глибокого продуктивного вченого, педагога-практика (учителя української філології) та директора авторської експериментальної школи. Унікальність педагогічної системи В. Сухомлинського полягає в тому, що вона була зведена на високих принципах гуманізму, глибокої поваги до особистості учня. Щиру любов до тих, кого виховуєш, В. Сухомлинський вважав невід'ємним складником педагогічної культури, педагогічної майстерності.

Проаналізувавши окремі твори видатного педагога [1; 2; 3; 4], можемо дійти висновку, що педагогічні ідеї В. Сухомлинського є універсальними, відтак є актуальними не лише для загальноосвітньої, але й для вищої школи. Результати аналізу першоджерел та праць дослідників спадщини великого педагога дають підстави виділити кілька основних напрямів застосування положень В. Сухомлинського у вищій школі, в тому числі технічній.

Зокрема, це гуманістичний підхід в освіті, створення гуманістичного середовища в освітньому закладі, що сприяє вияву й розвитку індивідуальних здібностей, творчості, самостійності, розвитку естетичної культури, естетичного сприйняття, оцінки, міжособистісних відносин. Важливу мету всієї системи виховання В. Сухомлинський вбачав у тому, щоб «навчальний заклад навчив людину жити у

світі прекрасного, щоб вона не могла жити без краси, щоб краса миру творила красу в ній самій» [1, С.61].

Підкреслюючи вагомість гуманістичних стосунків в освітньому середовищі, В.О. Сухомлинський висував *високі вимоги до педагога*. Уявлення В. Сухомлинського про *педагогічний ідеал* зводиться на такому фундаменті: радість від спілкування з учнями, віра в них як запорука педагогічного успіху; глибоке знання науки; знання психології та педагогіки; мовленнєва культура [2, с. 450–463]. Віра в людину, зазначав вчений, – величезна моральна сила, що втілює в собі саму суть відносин у суспільстві.

В. Сухомлинський висуває й такі вимоги до педагога: розуміння учня – педагогічна емпатія; систематичне піклування про всебічний розвиток кожного учня; бережливе ставлення до духовного світу і природи учня; вміння розвивати в учня почуття власної гідності; вміння включати учня в коло інтересів, життя і турбот інших людей, країни, світу [5].

Ці положення вважаємо актуальними у вищій школі. Часто викладачі ВНЗ усвідомлюють себе лише тими, хто має «донести інформацію» до студентів, в той час як основне завдання – здійснити педагогічний вплив, реалізувати триєдність педагогічного етосу, логосу і пафосу.

Надзвичайно актуальними залишаються *принципи взаємодії між учасниками освітнього процесу*: співробітництво, взаємодопомога, вимогливість, дисципліна, відповідальність. Продуктивна педагогічна взаємодія передбачає, що педагог тісно контактує із своїми учнями, уміє чути їх, визнавати значущість їхніх занять та цінність їхнього часу.

Сучасно звучить сьогодні *педагогічна технологія розвитку інтелекту*, розроблена В. Сухомлинським. По-перше, кожен учитель, який би предмет він не викладав, повинен бути викладачем словесності. Бо слово – це перший крок до думки учня. Вчитель не повинен ставити перед учнями як головну мету – вивчити, запам'ятати, оскільки зубріння знищує основні ідеї навчального предмета. В. Сухомлинський приділяє багато уваги розвитку мислення учнів на уроці, вихованню їх творчого ставлення до навчання. Мислення, за В. Сухомлинським, починається там, де в учнів з'являється проблема і потреба відповісти на питання. Майстерність педагога полягає в умінні викликати в учнів інтелектуальні переживання.

Зasadничою для вищої школи має бути *ідея В. Сухомлинського про гармонію знань і моральності*. Розвиненість емоційного інтелекту – компетентності, що дозволяє точно розуміти й оцінювати свої й чужі емоції, виявляти їх, керувати ними тощо – сьогодні є однією з найважливіших вимог до сучасного фахівця будь-якого профілю. Цій проблемі В. Сухомлинський приділяв велику увагу.

Дефіцит любові й турботи, вважав педагог, обов'язково призведе до деформації особистості, до «товстошкірості» і нещасливої долі. Тому важливе завдання педагога допомогти вихованцям розвинути почуття любові, симпатії, співчуття до людини, співпереживати, тобто уявляти і відчувати чужі почуття і переживання. Чим глибше співпереживання, писав педагог, тим чутливішою стає дитина до людей, які її оточують [3, с. 304–305]. Також важливо, вважав український педагог, що без поетичного, емоційно-естетичного складника, неможливий інтелектуальний розвиток учня.

В який спосіб формувати емоційну сферу особистості? Ефективний напрям, вважав В. Сухомлинський, – естетичне виховання, залучення до творчості. Поетична творчість починається з вміння бачити красу, в першу чергу, красу природи. Краса природи загострює сприйняття, пробуджує творчу думку, наповнює слово індивідуальними переживаннями [1]. Ще одним наскрізним завданням школи (емоційно-естетичного, інтелектуального, патріотичного виховання) є формування чуття краси слова, любові і пошани до рідної мови.

Вказані положення педагогічної системи В. Сухомлинського надзвичайно важливі для вищої технічної школи. Проблемами педагогічного дискурсу технічних ВНЗ є домінування раціонально-логічного, знанієвого складника педагогічного процесу, брак чи мінімізація етичного, ціннісного та почуттєвого, духовного складників. Відтак, у підготовці майбутніх фахівців, а також майбутніх викладачів технічних ВНЗ пріоритетними мають бути становлення і зміцнення гуманістичної аксіосфери інженерів, педагогів ВНЗ, їх людиноцентричної спрямованості, діалогічного сприйняття світу й педагогічного процесу, гуманітарно-інженерного мислення [6].

При цьому сьогодні спостерігається виразна тенденція до скорочення гуманітарних дисциплін в технічних ВНЗ України, в першу чергу тих, що містять потужний емоційно-естетичний потенціал. Ця тенденція потребує осмислення й оцінки. Вихід бачимо в розробці й впровадженні вибіркового компоненту в зміст навчання студентів. Обсяг і зміст вибіркового гуманітарного дисциплін має бути достатньо великий і різноманітний. В розробці цього змісту й педагогічних технологій навчання майбутніх фахівців технічного профілю з необхідністю має простежуватись обґрунтований

В. Сухомлинським шлях до гармонії знань і моральності: «від культури слова до емоційної культури, від емоційної культури до культури моральних відносин» [4, с. 507].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський, В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – С. 5–279.
2. Сухомлинський, В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 4. – С. 393–629.
3. Сухомлинський, В.О. Вибрані твори. В 5 т. Том 5. Статті. - К. : Радянська школа, 1977. – 639 с.
4. Сухомлинський, В. О. Народження громадянина : вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – С. 281–582.
5. Пехота, О.М. Впровадження спадщини О.В.Сухомлинського в сучасну педагогічну освіту [Електронний_ресурс] – Режим доступу: http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/22_8.pdf
6. Залюбівська, О. Б. Педагогічні умови формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів та їх реалізація / О. Б. Залюбівська. – Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2016 р. – № 6 – С. 101–106.

Савченко Катерина Володимирівна — студентка групи ІБС-17м, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, Україна, e-mail: katiasv96@mail.ua

Залюбівська Оксана Броніславівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@gmail.com

Savchenko Kateryna — Student of Information Technologies and Computer Engineering Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: katiasv96@mail.ua

Oksana B. Zaliubivska, Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@gmail.com